

سبک زندگی اسلامی با تأکید بر اخلاق جنسی در خانواده

- سید محمود مرتضوی هشترودی *
- منیژه هاشم خانی **
- کمال اکبری ***

چکیده

گریزه ی جنسی یکی از نیرومندترین و سرکش ترین غرایز انسان است؛ که در سبک زندگی اسلامی با عمل به اخلاق جنسی در خانواده می تواند موجب آرامش خانواده شود، دین اسلام بر رعایت اخلاق جنسی در خانواده تأکید می کند؛ مهم ترین نکته ای که ضرورت پیروی از نوعی اخلاق جنسی در خانواده را ثابت می کند این امر است که پیوسته روابط زن و مرد منشأ نزاع و تجاوز جوامع به شمار می رفته است. برای بهبود این روابط راهی جز تنظیم دقیق روابط زناشویی در خانواده وجود ندارد. مقاله حاضر با هدف شناسایی ارزش های رفتاری اعضای خانواده اسلامی به روش کتابخانه ای و به شیوه ی توصیفی و تحلیلی انجام شده و نتایج حاصل از این پژوهش نشان داد که در سبک زندگی اسلامی کرامت، شرافت انسانی، نظم خانوادگی و اجتماعی اقتضاء می کند که محدوده ی خانواده به طور کامل مشخص باشد و بی بند و باری جنسی در آن راه داده نشود.

کلیدواژه ها: سبک زندگی، اسلام، اخلاق جنسی، گریزه جنسی، حیا.

* استاد حوزه علمیه قم، دبیر انجمن علمی ارتباطات و تبلیغ حوزه علمیه (mortazavi55870@gmail.com).

** کارشناسی ارشد فلسفه و حکمت اسلامی، استاد، مدرسه علمیه فاطمیه کرج (fhashemkhani77@gmail.com).

*** هیات علمی دانشگاه صدا و سیما.

مقدمه

خانواده، با دارا بودن پیشینه ای به قدمت آفرینش، طبیعی ترین نهاد بنیادین اجتماع است که زندگی اجتماعی از آن جا آغاز می شود و اصلی ترین کانون آرامش، تعادل و شکل گیری شخصیت انسان ها و نخستین وسیله انتقال مناسب فرهنگ به شمار می آید. یکی از افتخارات بزرگ آیین مقدس اسلام، توجه خاص و تأکید فراوان در مورد نظام خانواده است.

در سبک زندگی اسلامی، اهمیت ازدواج و تشکیل خانواده و برقراری روابط سالم میان زن و مرد، والدین و اولاد امروزه بر کسی پوشیده نیست؛ با ظهور اسلام، نسبت به تمایلات جنسی انسان به طور کلی دگرگون شد؛ در نظام خانواده در چهارچوب ازدواج ارضای غریزه جنسی، نه تنها مجاز بلکه مستحب و گاه واجب شمرده شد و به زن و مرد اجازه و امکان تمتع از این غریزه ی فطری الهی داده شده، این نیاز عینی و واقعی و روانی به شکل ازدواج یاد شده است. در سبک زندگی اسلامی، برای داشتن حیات سالم جنسی و جلوگیری از انحراف و ابتذال های جنسی که زمینه ساز سقوط و انحطاط انسانیت است، اخلاق جنسی مطرح شده است.

اخلاق جنسی در خانواده نه تنها در تربیت جنسی فرزندان و در پیشگیری از انحراف جنسی فرزندان، بسیار مهم یاد شده، بلکه زن و مرد همواره باید در روابط خودشان هم ملزم به این اخلاق جنسی باشند. اهمیت دادن به این مهم، خود مانع از انحراف زن و مرد در خانواده و اجتماع و از هم پاشیدن خانواده ها به خاطر عدم رعایت اخلاق جنسی شده است.

تبیین موضوع

سبک زندگی مجموعه ای از طرز تلقی ارزش ها و شیوه های رفتاری و سلیقه هایی است که نشانگر شرایط زندگی انسان است و شیوه ی نسبتاً ثابتی است که فرد به کمک آن به حل مسائل زندگی می پردازد و به اهدافش می رسد و مواردی چون نشستن و ایلباس پوشیدن و در بعد وسیع تر معنای زندگی، آیین زندگی، اخلاق و... را نیز در بر می گیرد. "اخلاق جنسی" گویای آن دسته از هنجارهای حاکم بر عادت ها و رفتارهای بشری است که ابعاد صحیح غریزه ی جنسی را بیان می کند، یعنی این که چه رفتار جنسی صحیح و کدام یک نارواست.

مفهوم سبک زندگی

سبک زندگی، در لغت به معنای روش خاصی از زندگی و فعالیت یک شخص یا گروه آمده است. (حق شناس، ۱۳۹۱، ص ۸۳۶)

در اصطلاح شیوه‌ی نسبتاً ثابت است که فرد اهداف خود را به آن طریق دنبال می‌کند. یعنی راهی است برای رسیدن به اهداف (آذر نوش، ۱۳۸۵، ص ۲۹۴) سبک زندگی، بیش از آن که به شناخت‌ها و عواطف فرد به صورت سازه‌های ذهنی نظر داشته باشد، رفتارهای فرد را به صورت عین و مشهود مورد مطالعه قرار می‌دهد. (کاوایی، ۱۳۹۱، ص ۱۸)

بنابراین سبک زندگی دلالت بر ماهیت و محتوای روابط، تعاملات و کنش‌های اشخاص و آحاد مردم در هر جامعه دارد.

سبک زندگی اسلامی

سبک زندگی از آن جهت که "سبک" است به رفتار می‌پردازد و با شناخت‌ها و عواطف ارتباط مستقیم ندارد، ولی از آن جهت که "اسلامی" است، نمی‌تواند بی‌ارتباط با عواطف و شناخت‌ها باشد. رفتارهای فرد مورد سنجش قرار می‌گیرد، اما هر رفتاری که بخواهد مبنای اسلامی داشته باشد، باید حداقل‌هایی از شناخت‌ها و عواطف اسلامی را پشتوانه خود قرار دهد. (حلبی، ۱۳۷۴ ص ۶۰)

اخلاق

اخلاق بر همه افعالی که از نفس صادر می‌شود، خواه پسندیده و خواه نا پسندیده اطلاق می‌گردد و هرگاه به کارهای پسندیده اطلاق شود، دال بر ادب است؛ زیرا ادب جز بر خصال پسندیده اطلاق نمی‌شود. (طباطبایی، ج ۲۰، بی تا، ص ۴۹)

بنابراین اخلاق جمع "خُلُق"، به معنی ملکه نفسانی است که افعال بدنی آن چه مطابق اقتضای آن ملکه از آدمی سر می‌زند، به آسانی از انسان صادر شود. (قاسمی، ۱۳۷۳، ص ۲۰)

ارزش اخلاق

هیچ کس را گریزی از اخلاق نیست، زیرا هر یک از ابنا بشر همواره مواجه با امور و مسائل مربوط به عمل می شود. وجود انسان و حیات وی متلازم با رفتار است. مسائل مربوط به عمل و رفتار برای انسان، مسائلی است فوری و ضروری و انسان باید در هر لحظه از لحظات حیات در برابر مسائل مختلف، وضع رفتاری تازه اختیار کند و تصمیم بگیرد. حتی تصمیم نگرفتن خود نوعی تصمیم است.

بنابراین ادامه حیات مستلزم "انتخاب کردن" است و ما در هر لحظه زندگی ناگزیریم که به انتخاب پردازیم، بشر نمی تواند در بین خیر و شر تفاوت نگذارد و این هر دو باید علی السویه باشد. گریز و فرار از قلمرو خیر و شر میسر نیست؛ زیرا هر رأی خلاف اخلاق که مباین و ناسازگار با مجوزات متداول اخلاق روز باشد و با موازین اخلاق جاری عناد ورزد نمی تواند از جولانگاه اخلاق خارج بماند. زیرا آن رأی خاص و ناسازگار اخلاقی نیز، به سهم خود اخلاقی است، منتها اخلاقی که مورد قبول عامه نیست. (دهخدا، ۱۳۳۹، ص ۱۹۰)

غریزه

غریزه در لغت بر معانی متعددی از جمله طبع، خلیقه، خلقت، طینت و ضمیر دلالت دارد. (شعاری نژاد، ۱۳۶۴، ص ۲۱۰)

همچنین غریزه در اصطلاح عبارتست از: استعداد فطری که به هیچ گونه یادگیری نیازمند نیست و موجود زنده را به فعالیت برمی انگیزد. (فیاض، ۱۳۸۷، ص ۷۴۱)

غریزه جنسی

غریزه جنسی، در میان سایر غرایز و انگیزه ها حائز مقام مهم و استثنایی است و موجب تغییرات و تحولات اساسی در حیات فردی و اجتماعی می باشد؛ زیرا از اول با زن با "هویت زنانه" و با مرد با "هویت مردانه" به دنیا می آید. در فرهنگ دینی، آنچه سبب هویت و ماهیت رشد انسان می شود، فطرت انسان نام دارد. و افزایش خود آگاهی وارضای این غرایز سبب رشد ایمان آن ها می گردد؛ غریزه و معنویت از هم جدا نیستند و همه در مقوله ای به نام فطرت جمع می شوند

که در دایره ای مرتبط با جهان پدیدار انسان قرار دارد. (محمد قاسمی، ۱۳۷۳، ص ۲۳)

بنابراین "میل جنسی" در نتیجه ی فراهم شدن استعداد های بدنی، پس از ظهور "بلوغ" به وجود می آید. میل جنسی در انسان از امیالی است که تنها منشأ جسمی ندارد، بلکه علاوه بر مقتضیات و احتیاجات جسمی، مقتضیات و احتیاجات روحی و روانی نیز در ایجاد و تقویت و تشدید آن منشأ اثر است. (مطهری، ۱۳۶۸، ص ۲۱) به همین خاطر کوچکترین اختلال در این غریزه بر شخصیت انسان ها تأثیر مستقیم دارد و او را دچار اختلال شخصیتی خواهد کرد؛ بر عکس اگر این غریزه به خوبی خود آگاه شود افراد جامعه به سلامت روحی و روانی و ایمانی خود نزدیک می شوند و جامعه را آرامش فرا می گیرد.

اهمیت غریزه ی جنسی از دیدگاه اسلام

اسلام غریزه ی جنسی را عامل حفظ موجودیت انسان به حساب می آورد و قوانین و سنن اسلامی آن را محکوم نکرده و از پیروان خود نخواستہ است که آن را واپس زنند. (سفیری، ۱۳۹۱، ص ۶۴)

ضروری است دانسته شود تمایلات شهوی، امری زیان بخش نیست که اسلام با آن به مبارزه بر خیزد و چیز پلیدی نیست تا آن را از سبک زندگی حذف کند، بلکه وجود غریزه جنسی مغتنم و لازمه حیات است و اعمال و ارضای آن مادام که بر اساس ضوابط شرعی باشد مورد توصیه و سفارش در سبک زندگی اسلامی خواهد بود. از این رو آیات متعددی از قرآن کریم و همچنین احادیث معصومین مسأله غریزه ی جنسی و علاقه به همسرگزینی و تشکیل خانواده را به اراده ی تکوینی خداوند نسبت داده و ارضای غریزه را در محدوده ی شرع و اخلاق و براساس مصلحت جزء آیات و نشانه های خدا ذکر کرده است. همانطور که خداوند در قرآن می فرماید: (وَمِنْ آيَاتِهِ اِنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ اَنْفُسِكُمْ اَزْوَاجًا لَتَسْكُنُوا اِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً اِنَّ فِيْ ذٰلِكَ لَا يَاتُ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُوْنَ) ؛ (سوره روم، آیه ۲۱) «از نشانه های لطف الهی آن است که برای شما آدمیان از جنس خودتان همسرانی آفرید که در کنار او آرامش یافته، با هم انس بگیرد و میان شما رأفت و مهربانی قرار داد، در این امر نشانه هایی است برای آنان که تفکر می کنند»

با توجه به آیه ی کریمه ی فوق ازدواج، آرامش بخش روح های سرگشته و سرگردان، حیات

بخش دل‌های افسرده و نگران و هدایتگر افکار پریشان است؛ همچنین در مکتب متعالی اسلام، ازدواج، وسیله‌ای برای رشد و کمال، تأمین سلامت جامعه و بقای نسل است. چراکه بدون شک یکی از نیازهای انسان، تأمین گزینه جنسی اوست، که بایستی از طریق مشروع و با پیوند زناشویی صورت گیرد؛ به همین خاطر اسلام توجه زیادی به نیاز جنسی در درون خانواده و تأمین صحیح آن‌ها و صیانت جامعه از بروز و ظهور مسائل جنسی نموده است. در حالی که تأمین صحیح نیاز جنسی در درون خانواده، هیچ یک از گرایز انسان را سرکوب نکرده و از طریق قانونی و شرعی آن، اجازه رسیدگی و توجه بدان را داده است.

بنابراین هدف از ازدواج آرامش، انس، رأفت، مهربانی، دو جنس زن و مرد است و از نظر اسلام گرایز جنسی نشانه پلیدی، ناپاکی نیست، بلکه آن‌ها را زمینه تربیت زندگی و رونق و جلادهنده آن به حساب می‌آورد؛ برخلاف دیدگاه مرتاضان است که آن‌ها مسائل جنسی را پلید می‌دانند.

اخلاق جنسی

اخلاق جنسی، قسمتی از اخلاق به معنای عام است و شامل آن عده از عادت‌ها و ملکات و روش‌های بشری است که با گزینه جنسی بستگی دارد. اخلاق جنسی به حکم قوت قدرت فوق العاده ی گزینه، که این قسمت از اخلاق بشری وابسته به آن است، همواره مهم‌ترین بخش‌های اخلاق به شمار می‌رفته است. (فرمی‌فراهمی، ۱۳۸۶، ص ۱۲۰)

بر این اساس، در بعد اجتماعی، رهاوردی که ازدواج و خانواده همواره برای جامعه داشته، تأمین وسیله‌ای برای رام کردن خشونت جنسی و فیزیکی مرد برای سوق دادن وی به سمت الگوی تولید مثلی دراز مدت و حفاظت از نسل است در مؤمن، هر دو طرف توافق می‌کنند از برقراری رابطه جنسی با فرد دیگری خودداری کنند این همان عملکرد "کنترل جنسی" است که خانواده برای جامعه به ارمغان می‌آورد و به این ترتیب، زن و مرد، هر دو به عشق و عاطفه مشروع و قابل پیش‌بینی دست می‌یابند.

اخلاق جنسی در سبک زندگی اسلامی

اسلام، اصل غریزه ی جنسی در انسان را وسیله ای برای کمال و آن را قدمی به سوی رشد معرفی می کند و وجود آن را عامل دوام و بقای نسل و وسیله ای برای سکون و آرامش رسیدن به محبت و مودت می داند. (همان، ص ۱۲۷)

سبک زندگی که اسلام ارائه می دهد، این است که غریزه ی جنسی صورت لجام گسیخته به خود پیدا نکند که در آن صورت روح را آلوده می سازد و در انسان فساد پدید می آورد و این امر نیاز به کنترل دارد و اسلام حفظ عفت و تقوا و پاکدامنی در چهارچوب ضوابط شرع را از اصول اخلاق جنسی مطرح می کند.

اسلام و عدم آزادی مطلق غرایز جنسی

غریزه ی جنسی دو جنبه دارد، جنبه ی جسمانی و جنبه ی روحانی، از لحاظ جنبه ی جسمانی محدود است، ولی از نظر تنوع طلبی و عطش روحی که در این ناحیه ممکن است به وجود آید، شکل دیگری دارد: "به این معنا که غریزه ی جنسی نیرومند، عمیق و دریا صفت است، هر چه بیشتر اطاعت شود سرکش تر می شود، همچون آتش که هر چه بیشتر خوراک بدهند، شعله ورتتر می شود (فرمی، ۱۳۸۶، ص ۱۲۷) خداوند در قرآن کریم می فرماید: (خلق الانسان ضعیفاً)؛ (سوره نساء، آیه ۲۸)

علامه طباطبایی در تفسیر این آیه می نویسد:

انسان ضعیف است زیرا قوای شهوانی را که خداوند در وی آمیخته است، مدام در مورد خواست هایش با وی در ستیز است و او را به سمت آن ها بر می انگیزد، خداوند بر وی منت نهاده است و با تجویز نکاح و تشکیل خانواده شدت شهوت را شکسته و رفع سختی تحمل آن را کرده و... (طباطبایی، ج ۴، ص ۴۳۳)

اصولاً بر اساس بینش اسلام و مبنای قرآن کریم هر چیزی که از قلم قضاء الهی گذشته و در جهان خلقت به وجود آمده با اندازه گیری صحیح و حساب منظم ایجاد شده است. همانطور که خداوند در قرآن کریم می فرماید: (وکل شیء عندہ بمقدار)، (سوره رعد، آیه ۸) «و مقدار هر چیزی از علم ازلی خدا معین است.»

بر همین اساس در تمایلات و غرایزی که به قضاء حکیمانه الهی در باطن آدمی نهاده شده است، نیز می‌توان این اعتدال و اندازه‌گیری صحیح و حساب شده را جویا گردید. به همین جهت دین اسلام، لزوم مراعات و اجتناب از افراط و تفریط را نه تنها در غرائز آدمی، بلکه در جمیع شئون حیات دنیوی توصیه می‌کند. وفطرت را به عنوان شاخص اصلی و پایه و اساس تعالیم خود معرفی کرده و پیروان خود را به عنوان "ملت نمونه" و "امت وسط" می‌ستاید. همانطور که امام علی علیه السلام فرمودند: «لَيْسَ مِنَّا مَنْ تَرَكَ دُنْيَا هِ وَلَا آخِرَتَهَا وَلَا آخِرَتَهُ لِدُنْيَا؛ از ما نیست کسی که دنیا را برای آخرت و آخرت را برای دنیا ترک کند.» (نهج البلاغه، حکمت ۳۹۹)

بنابراین اسلام انسان را به دست شهوات نمی‌سپارد، بلکه به ضبط و تعدیل غرایز و تمایلات او می‌پردازد؛ چرا که پرورش و تعدیل غرایز از ازا هم جنبه‌های آدمی است که در صورت عدم توجه به آن از بین برنده‌ی عفت و شخصیت فرد است و حال آنکه آزادی در شهوات و تمایلات، فطرت انسانی را تباه می‌سازد.

خانواده

خانواده در لغت به معنای زره محکم، قوم و قبیله شخص و اهل بیتش آمده است. در اصطلاح به معنای واحد اجتماعی که شامل پدر و مادر و فرزندان آن هاست می‌شود. (عمید، ۱۳۶۰، ص ۸۲۹)

اهمیت خانواده از نظر اسلام

خانواده، از موضوعات مهم و حساس اجتماعی است؛ چرا که با زندگی تمام مردم و سرنوشت آنان، ارتباط تنگاتنگ دارد و هرگز نمی‌توان آن را در ردیف قضایای ثانویه و دست دوم قرارداد. از نظر اسلام، تکامل و پیشرفت خانواده تنها معیاری است برای پیشرفت امت به سوی تعالیم حیات بخش اسلامی در چارچوب علم اما در محدوده‌ی اخلاقی که درجه پایانی در پیشرفت و تکامل انسانهاست. (شریف قریشی، ۱۳۸۲، ص ۲۱)

از این رو با اطمینان می‌توان گفت سبک زندگی اسلام بر بالا بردن سطح معنویات اخلاق خانواده از جمله اخلاق جنسی یکی از شعارهای نخستین است که دین اسلام آن را مطرح

کرده و با جرأت می‌توان از مبادی وارکان اصلی است که نظام خانواده بر آن پایه ریزی شده است، چراکه محوری است که تمام فعالیت‌های رفتار جوامع بشری براساس آن بنا شده است؛ زیرا زندگی خانوادگی و اجتماعی، زندگی توأم با معاشرت هاست و در خلل همین معاشرت هاست که طبیعت و نفوس انسان‌ها از یکدیگر تأثیر می‌پذیرد. در زندگی اسلامی به جهت آنکه روابط و معاشرت هادر خانواده بر مبنای معیارهای الهی و معنوی بنیان نهاده شود و به طبع آن از افسار گسیختگی‌های حیوانی در جامعه جلوگیری به عمل آید، سنت به تعیین حدود و ثغور و خط مشی روابط عنایت و توجه خاصی را مبذول داشته و وظایف و تکالیف فردی و خانوادگی و اجتماعی ویژه‌ای را در خصوص اخلاق جنسی مقرر داشته است در این جا این وظایف مورد بررسی قرار خواهد گرفت.

تکالیف زوجین در خانواده

منظور از «تکالیف زوجین در خانواده» مجموعه‌ای از اوامر و فرامین الهی است که بر عهده‌ی زن و مرد در درون نهاد خانواده و در تعامل با یکدیگر و فرزندان گذاشته شده است. این تکالیف در دیدگاه اسلام با طبیعت و تکوین جسمانی زن و مرد پیوند دارد. این اصل را می‌توان از وجود کارکردهای اجتماعی و خانوادگی متفاوت زن و مرد در آموزه‌های اسلامی دریافت نمود. در واقع «جنسیت»، به عنوان یکی از مهم‌ترین ممیّزات طبیعی انسان‌ها، در زمره‌ی ارکان تعیین‌کننده‌ی حقوق و تکالیف زوجین به شمار می‌رود و اساساً دلیل طبیعی و بنیادین تشکیل نهادی به نام خانواده را می‌توان تمایز جنسی انسان‌ها دانست. این تمایز سبب می‌شود، با تقسیم کاری مبتنی بر جنسیت میان زوجین، اول و حدت را در خانواده محقق نمود، دوم از هر یک از اعضای خانواده متناسب با مهارت و طبیعت وی انتظار انجام تکلیف داشت و این گونه تکلیف مالایطاق را از عهده‌ی افراد برداشت و سوم با استفاده‌ی درست و بهینه از قدرت و اندیشه از زن و مرد، اهداف خانواده را جامه‌ی عمل پوشانید.

بنابراین دین اسلام، بر مبنای همین اصل ساده و در عین حال اساسی و بنیادین، روابط زن و مرد را در خانواده تنظیم نموده است و در کنار آن از هر یک از آن دو، در جهت زیبایی و تداوم

روابط زناشویی، خواستار التزام به اصول اخلاقی در حین انجام تکالیف شده است. در تعالیم اسلامی، در تمامی مراحل تشکیل خانواده، از مرحله‌ی انتخاب همسر تا انجام مراسم خواستگاری و پس از آن در طول زندگی مشترک زوجین و حتی اقدام به انحلال خانواده، توصیه‌های اخلاقی متعددی وجود دارد.

در روایت دیگری از امام صادق علیه السلام چنین آمده است:

خَيْرُ نِسَائِكُمُ الَّتِي إِذَا خَلَّتْ مَعَ زَوْجِهَا خَلَعَتْ لَهُ دِرْعَ الْحَيَاءِ وَإِذَا لَبَسَتْ لَبَسَتْ مَعَهُ دِرْعَ الْحَيَاءِ؛ (وسائل الشيعه، ج ۲۰، ص ۲۹) بهترین زنان آن کسی است که چون با شوهرش خلوت کند برای او زره حیا را از تن درآورد و چون لباس بپوشد زره حیا را با او به تن کند.

بنابراین این روایت در درجه نخست تصریح می‌کند که زن باید به دنبال ارضای نیاز جنسی شوهر خود باشد و در خلوت با شوهر خود، حیا را که نیرویی قوی در وجود زن و به مثابه زرهی برای حفظ عفاف اوست کنار گذارد. این روایت با توصیف بهترین زنان، هم یکی از مسئولیت‌های مهم زن در زندگی را بیان کرده است و هم شیوه‌ای را که باید به کنار نهد و از بذل هیچ‌گونه خدمت و لذتی برای شوهر خود دریغ نرزد. همچنین این روایت اشاره به این نکته دارد که ارضای نیاز جنسی باید فقط در چارچوب حریم خانواده صورت گیرد و پس از آن که نیاز زن و شوهر برآورده شد، با پوشیدن لباس‌هایشان، لباس حیا را دوباره بر تن کنند و در روابطشان با دیگران عفت و حیا را حفظ نمایند. نگاه اسلام به مقوله‌ی روابط همسری در خانواده با ظرایف زیادی همراه است که حامل تکالیف و حقوق متقابل برای زن و مرد است. این دیدگاه، هر نظام حقوقی را نیازمند یک نظام اخلاقی می‌داند که همگام با آن حرکت می‌کند. حقوق و اخلاق در اسلام علی‌رغم آنکه دو نظام مستقل هستند باهم مرتبط هستند.

وظیفه والدین در قبال فرزندان

غریزه جنسی یکی از مهم‌ترین فطریات کودک است، این غریزه در پرتوی یک سلسله قوانین و مقررات دقیق طبیعی راه رشد و تکامل خود را می‌پیماید و تا رسیدن به ایام بلوغ، منازلی را که طبق برنامه‌ی خلقت است، قدم به قدم طی می‌نماید.

برای اینکه کودکان دچار انحراف جنسی نشوند و با صفت عالی عفت آراسته گردند، لازم است پدران و مادران با برنامه‌ی تربیتی خود که هماهنگ با فطرت باشد، فرزندان خود از لحاظ غریزه‌ی جنسی تحت مراقبت قرار دهند و آنان را به راه صحیح وسعادت بخش رهبری نمایند. و به مرور زمان آنها را با مسائل مربوط به مراحل رشد و مسائل ضروری دوره‌ی بلوغ آشنا سازند. (محمد قاسمی، همان کتاب، ص ۲۲۰)

لازم به ذکر است که در صورت آشنا نمودن فرزندان با مسائل شرعی و قبح ابتذال‌های جنسی او را به سوی دیگران و همسالانش سوق داده و ادار خواهد نمود که او رفع عطش جنسی خود را از تجربیات کسانی بجوید که خود در اشتباه بوده و معلومات و گرایش‌ها و عاداتشان پلید است.

شایان تأمل است که بهترین شیوه در تربیت اخلاقی، روش الگویی و آموزش عملی است؛ یعنی پدر و مادر باید در رفتار خود، فرزندان خویش را با اخلاق پسندیده آشنا سازند و بذل ارزش‌های اخلاقی را در وجود آنها پرورش دهند. وظایفی که والدین باید در سبک زندگی اسلام در خصوص اخلاق جنسی داشته باشند متعددند. در واقع پدران و مادرانی که خواستار داشتن فرزندی سالم در بعد جسمانی، اجتماعی و اخلاقی هستند، لازم مراقبت‌هایی را در روابط خود ملحوظ نمایند. از جمله مراقبت در پوشش است که در خانه ضروری است پدر و مادر در نزد کودکان پوشش مناسبی داشته باشند؛ زیرا رعایت پوشش مناسب در شکل‌گیری و تکوین حجب و حیا در فرزندان نقش اساسی دارد که اگر پدر و مادر خود شرم و حیا را رعایت نکنند کودک با ملاحظه‌ی این امر، به ویژه در صورت استمرار از همان طفولیت بی‌قید و بند بار می‌آید و احساس شرم را از دست خواهد داد. (فرمehنی فراهانی، همان کتاب، ص ۲۳)

از آثار قابل توجه تربیت دینی خانواده آن است که کودکان امروز که در آغوش خانواده پرورش می‌یابند، مرییان و مجریان و قانون‌گذاران آینده خواهند بود. (بستان نجفی، ص ۲۹)

به همین منظور سبک اسلام این است که با روانشناسی دقیق در خصوص اخلاق جنسی در حیطه‌ی وظایف والدین در رابطه با کودکان به مسأله مهمی اشاره می‌کند که کامل مورد تأیید علم امروز است و آن این که کودکان قبل از رسیدن به بلوغ جنسی، می‌توانند تحریک

شوند که این حرکات نا به جا به یقین باعث بروز انحرافات بسیاری در آنان خواهد شد (بیگم زاده شیراز، ۱۳۶۹، ص ۸۸) زیرا انسان تقریباً، با مجموعه ی ثابتی از نیازها متولد می شود که در طول زندگی، با او خواهند بود. نیازهای کودکان، نوجوانان و بزرگسالان تقریباً برابر است. تفاوت اصلی، در شدت و ضعف ظهور این نیازهاست که والدین باید نوجوانان خود را در زمان ظهور بلوغ و شدت گرفتن نیاز جنسی درک کنند و برخورد صحیح را در این زمینه داشته باشند و از طریق سوق دادن فواید میل جنسی، به سوی فواید ازدواج آنها را برای ازدواج آماده کنند. و این میل مهار گسیخته را در قالبی مطلوب محدود سازند. با توجه به اهمیتی که دین اسلام برای محکم کردن و تعمیق روابط زن و شوهر و حفظ خانواده قایل است. (هاشمی و محمد حسن، هاشمی زاده، ۱۳۸۹، ص ۱۵)

وظایف و اخلاق جنسی زن و مرد در مقابل نامحرم

با توجه به اهمیتی که دین اسلام برای تحکم و تعمیق روابط زن و شوهر و حفظ خانواده قایل است در سبک زندگی که ارائه می دهد وظایف و تکالیفی را برای زن و شوهر در خصوص اخلاق جنسی در مقابل نامحرم در روابط خانوادگی تبیین می کند، اصولاً اسلام با این کار می خواهد از کانون گرم خانواده مراقبت کند و پایه های زندگی خانوادگی را ثبات ببخشد و اخلاق جامعه را حفظ کند.

زن و شوهری که می خواهند همیشه به یکدیگر وفادار بمانند و خانواده ی آنان بر پایه ی عشقی خالص استوار گردد، باید از نگاههای شهوت آلود به نامحرمان ورود این نگاه به قلب و خیال خود، خودداری کنند؛ بدانند که هر جا چشم برود دل نیز دنبال آن خواهد رفت و چون تأمین تمامی آرزوهای دل مقدور نیست به تدریج این محرومیت، سبب بیماریهای روانی، اختلال روحی، پشیمانی ها و جدایی ها خواهد شد. (اکبری، ۱۳۹۰، ص ۱۹۲)

از جمله وظایف و تکالیفی که شرع مقدس در سبک زندگی اسلامی بر آن پافشاری نموده همانا مسئولیت مراقبت مرد در معاشرت ها به خصوص رفت و آمدهای خانوادگی که یکی از ارکان مهم قوام زندگی محسوب می شود؛ که در این زمینه پیامبر اکرم ﷺ فرمودند:

كَانَ اِبْرَاهِيْمُ عَلَيْهِ السَّلَامُ غَيُورًا وَاَنَا اَغْيُرْمَنهُ وَجَدَعَ اللّٰهُ اَنْفَ مَنْ لَا يَغَارُ مِنْ

المؤمنينَ والمسلمينَ (کلینی رازی، ص ۵۳۶) پدرم ابراهیم، غیرتمند بود و من از او غیرتمندترم. خدا بینی آن کس که از مؤمنان، غیرت ندارد رابه خاک بمالد.»

انسان هر چه بیشتر در گرداب شهوات شخصی فرو رود و عفاف و تقوا واراده ی اخلاقی را از کف بدهد، احساس "غیرت" در وجودش ناتوان می‌گردد. بر عکس، افرادی که با خود خواهی‌ها و شهوات مبارزه می‌کنند و انسان دوست می‌گردند؛ چنین اشخاصی غیور تر و نسبت به همسران خود حساس تر می‌گردند.

تبیین بی‌ثباتی خانواده

ریشه بی‌ثباتی خانواده را باید در انحراف از خواهش‌های فطرت انسانی یا فطرت‌گریزی در سه سطح احساسات فردی، کنش‌های فردی زن و شوهر و برخی از عوامل پشتیبان که منظور عوامل انگیزشی یا بازدارنده ای است که خاستگاه طبیعی ندارند، بلکه جنبه تربیتی و محیطی دارند و در جهت تقویت پیوندهای خانوادگی عمل می‌کنند جستجو کرد. زیرا آدمی موجودی لذت‌جوست که دوست دارد از همه ی حواس خود به نوعی لذت ببرد و چشم نیز ابزار لذت‌بردن است و نگاهش زمانی منشأ لذت است که با باتمركز همراه باشد و ذهن را به خدمت بگیرد. فلسفه ی چشم‌چرانی بیشتر این است که فرد با تمرکز در هنگام نگاه، تخیلاتش را به خدمت بگیرد و در دنیای خیالات به هوسرانی بپردازد. بنا براین آن چه نگاه را لذت‌آفرین می‌کند بیشتر تخیلات پس از نگاه است. (غلامی، ۱۳۸۹، ص ۲۲۴)

زیرا کنترل نگاه یکی از اصول اساسی اخلاق جنسی است که اگر نگاه کنترل شود در نتیجه تخیل هم کنترل می‌شود و زن و مرد در خانواده، آرامش روانی خواهند داشت. کنترل نگاه، مقاوت در مقابل خواسته‌های دل است که دیده را برای نگاه‌های حرام بر می‌انگیزد، مسأله عفت چشم برای پیشگیری از انحراف جنسی اهمیت فراوانی دارد، به طوری که قرآن کریم، در دو آیه و به طور جداگانه، زن و مرد مسلمان را به عفت چشم دعوت می‌کند. و می‌فرماید: (قُلْ لِّلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ)؛ (سوره نور، آیه ۳۰) به مردان با ایمان بگو عفت چشم را رعایت کنند و در آیه بعد خداوند به زنان با ایمان می‌گوید که عفت چشم را رعایت کنند.

پس تقویت ایمان و احساس حضور خداوند توانا و دانایی که از رازهای درونی انسان آگاه است، بهترین وسیله برای مبارزه با چشم چرانی و هرزگی چشم در مقابل نامحرم است. زن و مردی که باور دارند خدا نگاههای خیانت آمیزشان را می بیند و روزی به حسابشان رسیدگی خواهد کرد، بدون شک از گناه دیده دست خواهد کشید و خود را ملزم به به کنترل نگاهشان در معاشرت های خانوادگی و اجتماعی خواهند کرد و همواره اخلاق جنسی را رعایت خواهند نمود. هر قدر انسان بتواند چشم خود را از تماشای مناظر تحریک کننده و شهوت انگیز در روابط خانوادگی مصون نگه دارد و به عبارت دیگر نگاه خود را کنترل کند به همان اندازه احساس های مربوطه نیز کمتر تحریک شده و در نتیجه شخص کنترل بهتری روی میل جنسی خواهد داشت. (رضایی، ۱۳۸۷، ص ۱۳۰)

بنابراین سبک زندگی که اسلام به خانواده ارائه داده و در آیات و روایات فراوانی بر آن تأکید کرده، الزام والدین به رعایت اصول اخلاقی است چرا که رعایت اخلاق جنسی باعث رضایت زوجین از یکدیگر، نشاط خانواده و در نتیجه همان آرامشی که قرآن فرموده خواهد شد؛ و از بی ثباتی آن جلوگیری نمود.

نتیجه

مبادی انسانی الهی (قرآن و احادیث و منابع فقهی) سرشار از ذکر هنجارهای رفتار جنسی، آداب و موازین اخلاقی در خانواده است. مسائل جنسی فقط جسمانی نیست و زمینه هایی از عواطف و احساسات نیز در آن نقش دارد. بنابراین باید خانواده هادر باره ی عشق منزلت آن آموزش ببیند، چنانچه در هر علمی اخلاق مطرح است، وقتی صحبت از جنس و جنسیت می شود اخلاق جنسی مطرح می شود که باید و نباید هایی را که در مسائل جنسی وجود دارد بیان می کند. در سبک زندگی اسلامی این باید و نبایدها از اهمیت خاصی برخوردار است و برعهده ی والدین و دست اندرکاران تعلیم و تربیت است که در این زمینه هم آگاهی لازم را بدهند. بنابراین دین اسلام در راستای هدف والایی که برای تشکیل خانواده نهاده است، هر یک از زوجین را به فراخور تکالیفی که در قبال یکدیگر بر عهده دارند، دعوت به رعایت ادب، اخلاق و مهرورزی نموده

است و این توصیه‌ها از آیات قرآن کریم و روایات ائمه‌ی اطهار قابل دریافت است.

پیشنهادها

۱. با توجه به اهمیت اخلاق جنسی در اجتماع پیشنهاد می‌گردد پژوهشی به صورت کامل و جامع با موضوع سبک زندگی اسلام با تأکید بر اخلاق جنسی در اجتماع انجام شود.
۲. پیشنهاد می‌شود تحقیقی از اختلاف‌هایی که به خاطر عدم رعایت اخلاق جنسی در معاشرت‌های خانوادگی و اجتماعی به طلاق انجامیده صورت گیرد و نتیجه‌ی آن منتشر شود تا اهمیت رعایت اخلاق جنسی برای همه روشن شود.

کتابنامه

قرآن کریم.

نهج البلاغه.

آذر نوش، آذرتاش، فرهنگ معاصر عربی-فارسی، تهران، نشر نی، ۱۳۸۵.

اکبری، محمود، صمیمانه با عروس و داماد، چاپ بیست و پنجم، قم، نورالزهراء، ۱۳۹۰
بستان نجفی، حسین، اسلام و جامعه شناسی خانواده، قم، پژوهشگاه، حوزه و دانشگاه، بی تا.
بیگم زاده شیرازی، فاطمه، نظام جنسی کودک و نوجوان در اسلام، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، پایان نامه ی کارشناسی ارشد، ۱۳۶۹.

حق شناس، علی محمد، سامعی، حسن، نرگس، سامعی، فرهنگ معاصر هزاره سوم
انگلیسی-فارسی، چاپ بیست و پنجم، تهران، فرهنگ معاصر، ۱۳۹۱.

حلبی، علی اصغر، انسان در اسلام و مکاتب غربی، تهران، اساطیر، ۱۳۷۴.
حر عاملی، محمدبن حسن، وسائل الشیعه، تحقیق عبدالرحیم ربانی شیرازی، ج ۲۰، بیروت، دارالاحیاء التراث العربی، ۱۹۹۱ م.

دهخدا، علی اکبر، لغت نامه ی دهخدا، جلد سیزدهم و هجدهم، تهران، دانشگاه تهران، ۱۳۳۹.
رضایی و جمعی از پژوهشگران قرآنی، محمد علی، روابط دختر و پسر، جلد اول، چاپ سوم،
پژوهش های تفسیر و علوم قرآن، ۱۳۸۷.
سفیری، یوسف، نیم نگاهی به آسیب شناسی خانواده، چاپ اول، شیراز، انتشارات نوید،
۱۳۹۱..

شریف قریشی، باقر، نظام خانواده در اسلام، ترجمه لطیف رشیدی، تهران، سازمان تبلیغات
اسلامی، شرکت چاپ و نشر بین الملل، ۱۳۸۲.

شعاری نژاد، علی اکبر، فرهنگ علوم رفتاری، چاپ اول، تهران، مؤسسه انتشارات امیر کبیر،
۱۳۶۴.

طباطبایی، محمد حسین، تفسیر المیزان، جلد بیستم، چهارم، ترجمه گروهی از مترجمین، بنیاد
علمی و فکری علامه طباطبایی، بی تا.

عمید، حسن، فرهنگ فارسی عمید، جلد اول، تهران، امیر کبیر، ۱۳۶۰.

- غلامی، یوسف، اخلاق و رفتارهای جنسی، چاپ پنجم، تدوین نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه ها، دفتر نشر معارف، ۱۳۸۹.
- فر میهنی فراهانی، محسن، تربیت جنسی، چاپ اول، تهران، نشر البرز، ۱۳۸۶.
- فیاض، ابراهیم، ایران آینده به سوی الگوی مردم شناختی برای ابر قدرتی ایران، تهران، پژوهشگاه فرهنگ، ۱۳۸۷.
- گاوایانی، محمد، سبک زندگی اسلامی و ابزار سنجش آن، قم، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، ۱۳۹۱.
- کلینی رازی، محمد بن یعقوب بن اسحاق، اصول کافی، جلد پنجم، چاپ سوم، تهران، دارالکتب اسلامی، ۱۳۶۷.
- محمد قاسمی، حمید، اخلاق جنسی از دیدگاه اسلام، چاپ اول، مرکز چاپ و نشر سازمان تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۳.
- مطهری، مرتضی، اخلاق جنسی در اسلام و غرب، چاپ سوم، تهران، انتشارات صدرا، ۱۳۶۸.
- وزیری، مجید، حقوق متقابل کودک و ولی در اسلام، تهران، سازمان تبلیغات اسلامی، ۱۳۸۳.
- هاشمی، ریحانه، محمد حسن، هاشمی زاده، شیوه‌های کنترل غریزه ی جنسی از نظر اسلام، قم، مؤسسه بوستان کتاب، ۱۳۸۹.

